

Всесвітня історія

7 КЛАС

Навчальна програма

до навчальної модельної програм «Всесвітня історія. 7-9 класи»

для закладів загальної середньої освіти

(авт. Бурлака О. В., Желіба О. В., Павловська-Кравчук В. А.,

Худобець О. А., Черкас Б. В., Щупак І. Я.)»

для закладів загальної середньої освіти

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.08.2023 року №1001)

Підручник: Щупак І.Я та ін. Історія України. Всесвітня історія: підруч. для 7 кл. закладів загальної середньої освіти./ –Київ : УОВЦ «Оріон», 2024.

Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Очікувані результати навчання
<p>Вступ. Середньовіччя як історична епоха</p> <ul style="list-style-type: none">• Поняття «Середні віки» та періодизація Середньовіччя. Просторове та світоглядне різноманіття середньовічних цивілізацій. Міжкультурна взаємодія. Джерела вивчення історії Середніх віків і проблема їх достовірності.	<p>Знання:</p> <ul style="list-style-type: none">• Учень/учениця знає хронологічні межі та періодизацію Середньовіччя, види джерел з історії Середньовіччя. <p>Уміння:</p> <ul style="list-style-type: none">• Учень/учениця виявляє і пояснює ознаки культурно-історичної епохи Середньовіччя як періоду між історією Стародавнього світу та Новою історією.• Учень/учениця співвідносить історичні періоди європейського Середньовіччя і княжої доби в Україні, а саме:<ul style="list-style-type: none">а) період становлення племінних князівств і союзів (V–IX ст.) — з добою раннього Середньовіччя (середина V ст. – кінець IX ст.);б) період існування Русі (IX–XIII ст.) — з добою зрілого Середньовіччя (X–XIII ст.);в) період удільних князівств (XIII–XV/XVI ст.) — з добою пізнього Середньовіччя (XIV–XV ст.).• Учень/учениця розрізняє види джерел з історії Середньовіччя, виявляє смислові зв'язки між джерелами різних видів, вплив економічних, політичних, соціальних та культурних обставин на погляди і життєву позицію авторів джерел, може визначити сутність, важливість і пізнавальні можливості джерела інформації, порівняти зміст різних джерел за самостійно визначеними критеріями, досліджує і використовує історичні джерела для аналізу історичних процесів доби Середньовіччя. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none">• Учень/учениця формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно ціннісних основ локальних цивілізацій Європи доби Середньовіччя з урахуванням інформації з різних доступних джерел, власного досвіду, на основі гуманістичних цінностей.• Учень/учениця оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.

Розділ I. Народження середньовічної Європи

- Занепад античного світу.

Поняття міграції. Велике переселення народів та загибель Західної Римської імперії. Велике переселення народів і українські землі.

Етномовні спільноти Європи після Великого переселення народів.

- Імперія ромеїв (Візантійська імперія) — наступниця Риму.

Особливості політичного устрою, економіки, соціальної структури, культури та побуту. «Кодекс Юстиніана» як джерело права та його вплив на формування правових систем європейських країн

- Варварські держави в Європі.

Утворення «варварських королівств», їх культура. «Салічна правда» як приклад збірників законів

ранньосередньовічних держав. Франкська імперія Карла Великого.

- Нова хвиля міграцій у Європі.

Скандинавія в добу середньовіччя.

«Ісландське народоправство».

Походи вікінгів (норманів) та

виникнення норманських держав.

Переселення угорців та утворення Угорського королівства

- Священна Римська імперія та слов'янські держави.

Зміцнення королівської влади в Німеччині та

Знання:

- Учень/учениця демонструє знання перебігу таких подій, явищ, процесів у часі: Велике переселення народів, розселення слов'ян, походи вікінгів, формування ранньосередньовічних держав (час утворення, хронологічні межі існування, території, устрій Імперії ромеїв (Візантійської імперії), Франкської імперії Карла Великого, Священної Римської імперії, перших слов'янських держав).

Уміння:

- Учень/учениця характеризує види та форми міграцій, вплив міграційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину.
 - Учень/учениця визначає причини, описує перебіг, встановлює сутність міграційних процесів Великого переселення народів і розселення слов'ян.
 - Коректно використовуючи відповідні поняття і терміни («королівство», «варварські держави», «вікінги», «кодекс», «правова система»), учень/учениця визначає і пояснює передумови, особливості перебігу, результати й наслідки подій, явищ, процесів у межах теми : Велике переселення народів, розселення слов'ян, походи вікінгів (в тому числі їх наслідки для державотворення в країнах Європи та в Україні), утворення Імперії Ромеїв (Візантійської імперії), формування і розпад ранньосередньовічних держав у Європі, утворення Священної Римської імперії та слов'янських держав, «каролінгського відродження», «оттонівського відродження», великий розкол християнської церкви.
 - Учень/учениця пов'язує вищезгадані історичні події, явища, процеси з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення.
 - Учень/учениця укладає синхроністичну таблицю, наводить приклади спільного і відмінного в організації влади у середньовічних державах (на прикладах «варварських королівств», перших слов'янських держав, Франкської імперії, Священної Римської імперії, Імперії ромеїв).
 - Учень/учениця характеризує «Салічну правду» як збірник писаних законів, в якому зібрані норми звичаєвого права; порівнює правові пам'ятки варварських королівств, Русі-України.
 - Учень/учениця наводить приклади спільного і відмінного у християнському вченні східної та західної традицій, проблем міжрелігійних відносин, пояснює роль християнської церкви в політичному розвитку держав Середньовіччя.
 - Учень/учениця наводить приклади впливу взаємодії вікінгів (норманів), ранньосередньовічних держав у Європі, Імперії ромеїв і Русі-України.
- Ставлення:
- Учень/учениця формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно ролі цивілізаційних надбань античної культури для

утворення імперії.
Державотворення у
слов'ян.
• Християнська церква
в V–XI століттях.
Всесвітні церковні
собори. Ієрархія небесна
і земна. «Великий
розкол» 1054 року.
Християнська церква і
ранньосередньовічні
держави

Розділ II.

Середньовіччя за межами Європи

• Араби та народження
ісламського світу.
Стародавня Аравія та
виникнення ісламу.
Арабські завоювання.
Перші халіфи, халіфати
Омеядів і Аббасидів.
• Етнічна мозаїка
Великого Степу.
Суспільство кочовиків
(особливості соціальної
структури,
повсякденного життя,
стосунків з сусідами).
Хозарський каганат.
Монгольська імперія.
• Китай та Японія в
Середньовіччі.
Держава і суспільство в
середньовічних Китаї та
Японії. Релігії та
культура середньовічних
Китаю та Японії
• Середньовічна Індія.
Природа та населення.
Варни і касты. Релігії та
культура Індії.
• Держави
доколумбової Америки.
Заселення
Американського
континенту. Держави
мая, ацтеків, інків.
Релігія та культура
середньовічної Америки.

середньовічної Європи, принципів внутрішньої та
зовнішньої політики
ранньосередньовічних держав, їх історичної обмеженості з
урахуванням інформації з різних доступних джерел,
власного досвіду,
на основі гуманістичних цінностей.
• Учень/учениця оцінює якість виконання роботи за
допомогою
рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку

Знання:

• Учень/учениця знає основні особливості ісламської
релігії, релігій
степу (тенгріанство), релігій Китаю, Японії, Індії,
доколумбової
Америци; території розселення хозар, території
середньовічних Індії,
Китаю та Японії, території держав ацтеків, мая, інків.

Уміння:

• Коректно використовуючи відповідні поняття та терміни
(«іслам»,
«Коран», «халіфат», «каганат», «Золота Орда»,
«Піднебесна імперія»,
«каста», «індуїзм»), учень/учениця визначає і пояснює
передумови,
особливості перебігу, результати й наслідки таких подій,
явищ,
процесів: виникнення й поширення ісламу, завойовницькі
походи
арабів, монгольські завоювання в Азії та Європі.
• Учень/учениця пов'язує вищезгадані історичні події,
явища, процеси
з географічним простором, позначає їх на карті та
використовує карту
для їх опису і пояснення.
• Учень/учениця наводить приклади спільного і відмінного
в
історичних подіях, явищах і процесах доби Середньовіччя
в Європі,
Азії, Америці.
• Учень/учениця пояснює культурно-історичні витоки
різних систем
літочислення (на прикладі систем літочислення Європи,
Азії,
доколумбової Америки).
• Учень/учениця характеризує зовнішньополітичні
стосунки між
кочовими середньовічними державами та Руссю-Україною.
• Учень/учениця розрізняє економічні, політичні, культурно
інтелектуальні чинники розвитку суспільства країн Азії і
Америци у
Ранньому Середньовіччі, пояснює їх взаємовпливи (в тому
числі
значення культурних досягнень середньовічних Китаю та
Індії для
формування європейського культурного простору) на
основі
отриманих знань.
• Учень/учениця визначає належність культурно-
історичних пам'яток
Індії, Китаю, Японії та доколумбової Америци епохи
Середньовіччя до
географічних, етнографічних та історичних регіонів, країн,
цивілізацій.

Розділ III.

Середньовічне суспільство (V-XV ст.)

• Людина і природа в

Середньовіччі.

Кліматичний і

географічний фактори в
житті суспільства.

Хвороби та епідемії.

«Чорна смерть» та її
наслідки. Внутрішня і
зовнішня колонізація.

• Світогляд
середньовічної
людини.

Панування релігійного
світогляду. Світ фантазії
та символів. Уява про
час і простір.

• Стани
середньовічного
суспільства.

Соціальна структура
суспільства: «ті, хто
молиться», «ті, хто
воює», «ті, хто працює».

Побут і повсякденне
життя (одяг, житло,
харчування тощо)
представників різних
станів. Родина і кохання,
становище жінки, діти
(соціалізація, ігри) в
житті різних станів.

Поступове ускладнення
соціальної структури
суспільства.

• Середньовічне місто
та його мешканці.

Громадське врядування,
вплив громадян на
вирішення проблем
громади. Боротьба міст
за самоврядування: цехи,
комуни, магдебурзьке

Ставлення:

• Учень/учениця формулює та аргументовано висловлює
власні
судження стосовно важливості взаємозбагачення культур
на основі
гуманістичних цінностей.
• Учень/учениця оцінює якість виконання роботи за
допомогою
рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.

Знання:

• Учень/учениця знає основи світогляду середньовічної
людини; стани
середньовічного суспільства, особливості їх правового
становища,
побуту, культури; форми землеволодіння у Середньовіччі;
найбільші
міста Європи і основні торговельні шляхи Середньовіччя;
основні
соціальні конфлікти періоду Середньовіччя та їх форми.

Уміння:

• Учень/учениця розрізняє економічні, політичні,
культурноінтелектуальні чинники розвитку європейського
суспільства у
Середньовіччі, пояснює їх взаємовпливи на основі
отриманих знань.
• Учень/учениця характеризує станове суспільство як
суспільство з
ієрархічно вибудованою соціальною структурою.
• Учень/учениця характеризує діяльність людини у
природногеографічному середовищі в Середньовіччі,
наводить приклади впливу
середньовічної людини на природу й особливостей
залежності людини
від природи, формулює запитання щодо наслідків
діяльності людини в
природі.
• Коректно використовуючи відповідні поняття і терміни
(«епідемія»,
«внутрішня колонізація», «зовнішня колонізація»,
«суспільний стан»,
«феодалізм», «васалітет», «селянська громада», «цех»,
«Ганза»,
«гільдія», «місцеве самоврядування», «магдебурзьке
право»),
учень/учениця пояснює: причини та наслідки панування
релігійного
світогляду у Середньовіччі; взаємозв'язок індивіду та
суспільства
у Середньовіччі; причини і наслідки внутрішньої і
зовнішньої колонізації середньовічної Європи; суть
станового суспільства й
причини поступового ускладнення соціальної структури;
феодалізм як
політико-правову систему; причини та наслідки боротьби
середньовічних міст за самоврядування; форми соціальних
конфліктів,
їх причини та наслідки.
• Учень/учениця характеризує, порівнює, наводить
приклади спільного
і відмінного у різних формах середньовічного
землеволодіння;
у соціальному становищі, правах і обов'язках,
повсякденному житті
різних станів середньовічного суспільства; характеризує
особливості
статусу жінок в середньовічному суспільстві;

<p>• Держави західноєвропейського типу. Особливості розвитку монархій у Англії, Франції, Іспанії в Середні віки. Італійські міста-республіки та їх особливості (Генуя, Венеція). Папська область — теократична держава.</p> <p>• Держави Центральноєвропейського типу Особливості державотворення у Центральній Європі в XIV–XV ст.: Священна Римська Імперія, Чехія, Угорщина, Польща, Велике Князівство Литовське.</p> <p>• Держави східноєвропейського типу. Розпад Золотої Орди. Централізація Московського князівства по типу східної деспотії. Занепад і загибель Імперії ромеїв (Візантії). Османська імперія в XIV–XV ст.</p>	<p>Франції, ухвалення «Великої хартії вольностей», хрестові походи, християнізація Балтики, Реконкіста, Столітня війна, Війна троянд, гуситські війни, Грюнвальдська битва, утворення Османської імперії, розпад Золотої Орди, Великого князівства Московського, Великого князівства Литовського, падіння Константинополя і Імперії ромеїв. Учень/учениця визначає віддаленість, тривалість одних подій, явищ, процесів відносно інших.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Учень/учениця пов'язує вищезгадані історичні події, явища, процеси з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення. • Учень/учениця характеризує причини, наслідки та особливості політичного роздроблення держав у різних регіонах; значення формулювання принципу недоторканності особи для становлення правової культури європейської цивілізації; феодально-теократичний характер Священної Римської імперії; особливості держав східного типу; наслідки зовнішньополітичної експансії Московської держави. • Учень/учениця наводить приклади спільного і відмінного в організації влади і суспільства у станово-представницьких монархіях та торговельних містах-державах; в організації влади у середньовічних державах Західної, Центральної та Східної Європи. • Учень/учениця виявляє ознаки взаємодії та зіткнення на теренах Центрально-Східної Європи візантійської, руської та західноєвропейської/католицької культурних традицій. • Учень/учениця може охарактеризувати напрями внутрішньої й зовнішньої політики держав (у межах розділу), висловити обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому, пояснити залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів від людських вчинків та панівних суспільних ідей. • Учень/учениця визначає взаємовплив подій у середньовічних державах Центральної Європи, державах східного типу і на українських теренах. <p>Ставлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Учень/учениця формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно ролі середньовічної держави в житті суспільства й людини; характеру політичних процесів доби Середньовіччя; характеру історичної міфології середньовічних держав, теорії «Москва — третій Рим», базуючись на гуманістичних цінностях та європейському і українському баченні історії. • Учень/учениця оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку
---	--

Розділ V.

Духовний світ Середньовіччя

Християнство в середні віки.

Церква і держава — питання (не)свободи віросповідання.

Середньовічні ереси.

Інквізиція. Гоніння на арабів і євреїв.

Богословська думка в католицькому і православному світі.

Схоластика.

- Іслам у Середні віки.

Етика, догматика та обрядовість ісламу.

Спільні цінності ісламу та інших авраамічних релігій. Сунізм і шіїзм.

Культурні взаємовпливи європейської та арабської цивілізацій.

- Середньовічні школи та університети «Світ неписьменних».

Освіта і наука в європейському і несередньовічному світі.

Книгодрукування.

- Мистецтво у Середньовіччі.

Середньовічна архітектура (романська, готична, візантійська, арабо-мусульманська).

Скульптура, література, живопис, музика, театр на Сході й Заході.

- Раннє Відродження і гуманізм.

Передумови та початок епохи Відродження.

Протиріччя нової культури. Вплив

Відродження на українські землі.

Знання:

- Учень/учениця знає межі поширення католицької та православної церков, ісламу сунітського та шіїтського спрямування; історичні умови розвитку середньовічної культури, університетські центри, основні наукові й технічні досягнення Середньовіччя; хронологічні межі розвитку та характерні риси архітектурних стилів (романська, готична архітектура); особливості арабської культури; визначних діячів середньовічної культури та їх внесок у становлення світової культурної традиції.

Уміння:

- Учень/учениця визначає і пояснює передумови, причини, особливості перебігу, результати й наслідки таких подій, явищ, процесів: появи еретичних вчень, діяльності інквізиції, течій в ісламі, університетів, книгодрукування, Раннє Відродження, поширення ідей гуманізму.
- Учень/учениця пов'язує вищезгадані історичні події, явища, процеси з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення.
- Коректно використовуючи відповідні поняття і терміни («еретик», «інквізиція», «анафема», «Раннє Відродження», «Ренесанс», «схоластика», «філософія», «іслам»), учень/учениця пояснює: вчення основних світових релігій; причини кризових явищ всередині християнської церкви; основні напрями філософської та богословської думки періоду Середньовіччя; роль вчення Томи Аквінського у формуванні європейської правової системи; значення книгодрукування для розвитку суспільства; історичне значення культурних досягнень Середньовіччя і гуманістичних ідей Відродження.
- Учень/учениця наводить приклади спільного і відмінного у європейській та несередньовічній науці, освіті, мистецтві; порівнює ісламський та християнський підхід у ставленні до «невірних» (іновірців) та «еретиків».
- Учень/учениця розпізнає будівлі (храми) романського і готичного стилів; виокремлює особливості -мусульманської архітектури та мистецтва; порівнює західні та східні взірці культури; наводить приклади та обґрунтовано оцінює взаємовплив європейської та арабської культур доби Середньовіччя.

Ставлення:

- Учень/учениця формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно впливу середньовічної церкви на культуру і освіту; духовних цінностей гуманізму; основних ідей середньовічної філософії; суспільної значущості освіти, науки і культури; спільних духовних цінностей авраамічних релігій — юдаїзму, християнства,

Узагальнення курсу.
Здобутки середньовічної Європи
• Здобутки середньовічної Європи. Формування сучасних європейських народів та держав. Утворення підвалин європейських політичних і правових традицій. Розширення картини світу

ісламу, неприпустимості ісламофобії й антисемітизму та інших видів ксенофобії, шанобливого ставлення до традицій інших народів, ідей толерантності в історичній перспективі з урахуванням інформації з різних доступних джерел, власного досвіду, на основі гуманістичних цінностей.

- Учень/учениця оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку

Знання:

- Учень/учениця демонструє знання основних подій, явищ економічного та політичного розвитку держав доби Середньовіччя, особливості становлення та функціонування середньовічного суспільства.

Уміння:

- Учень/учениця встановлює хронологічну послідовність основних подій середньовічної історії, причинно-наслідкові зв'язки між ними.
- Учень/учениця наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах доби Середньовіччя в Україні та Європі.
- Учень/учениця характеризує місце людини та закріплення її прав, місце різних соціальних, релігійних груп в суспільстві доби Середньовіччя.
- Учень/учениця докладно описує проблеми, з якими стикалися середньовічні спільноти і держави.
- Учень/учениця відслідковує та пояснює зміни, що відбулися у світогляді, культурі, праві та побуті людини Середньовіччя.
- Учень/учениця встановлює взаємозв'язки між подіями, явищами, процесами, вчинками людей, наводить приклади з доби Середньовіччя.
- Учень/учениця пояснює і наводить приклади єдності, розмаїття і багатомірності минулого доби Середньовіччя, його впливи на сучасність.
- Учень/учениця пояснює процеси, які призвели до розширення кругозору середньовічної людини, розширили загальну картину світу; взаємовпливи культур та релігій в історії середньовічної Європи (фронтири), зв'язки західних та східних традицій у культурі, освіті, побуті.

Ставлення:

- Учень/учениця формулює та аргументовано висловлює власні судження стосовно важливості духовних і матеріальних здобутків людства доби Середньовіччя для подальшого суспільного розвитку з урахуванням інформації з різних доступних джерел, власного досвіду, на основі гуманістичних цінностей.

	<ul style="list-style-type: none">• Учень/учениця оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку
--	---